

**PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARNING PREDMETI, MAQSADI VA
METODOLOGIK ASOSLARI: XIRURGIK STOMATOLOGIYA
TA'LIMIDA INTEGRATIV YONDASHUV**

Mualliflar: Muxammadiyeva G.Sh

mukhammadieva12@gmail.com

Ilmiy rahbar: Baqoyeva Z.R

zbakaeva69@gmail.com

Toshkent Davlat Tibbiyot Universiteti

Annotatsiya

Mazkur maqolada pedagogik texnologiyalarning predmeti, maqsadi va metodologik asoslari tahlil qilinadi hamda ularning xirurgik stomatologiya ta'limidagi o'rni ochib beriladi. Shuningdek, zamonaviy pedagogik yondashuvlar asosida talabalarda klinik fikrlash, amaliy ko'nikmalar va kasbiy kompetensiyalarni shakllantirish mexanizmlari yoritiladi. Integrativ yondashuvning ahamiyati asoslab berilib, interaktiv metodlar va simulyatsion texnologiyalarning samaradorligi ko'rsatib o'tiladi.

Kalit so'zlar

Pedagogik texnologiyalar, xirurgik stomatologiya, klinik fikrlash, integrativ yondashuv, simulyatsiya, interaktiv metodlar, tibbiy ta'lim

Kirish

XXI asrda tibbiy ta'lim tizimi global o'zgarishlar va innovatsion rivojlanish bosqichiga kirdi. Tibbiyot sohasida raqobatbardosh, yuqori malakali mutaxassislarni tayyorlashda an'anaviy o'qitish usullari yetarli bo'lmay qolmoqda. Ayniqsa, xirurgik stomatologiya yo'nalishida talabalarni tayyorlash jarayoni murakkab bo'lib, bu jarayon chuqur nazariy bilimlar bilan bir qatorda yuqori darajadagi amaliy ko'nikmalarni ham talab qiladi. Shu sababli, pedagogik texnologiyalarni ta'lim

jarayoniga joriy etish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Ular orqali o‘quv jarayonini tizimli tashkil etish, talabalarning faolligini oshirish va klinik fikrlashni shakllantirish imkoniyati yaratiladi.

Pedagogik texnologiyalarning predmeti va nazariy asoslari

Pedagogik texnologiya — bu ta’lim jarayonini loyihalash, tashkil etish va baholashga qaratilgan ilmiy asoslangan tizimdir. Uning predmeti ta’lim jarayonining barcha komponentlari — maqsad, mazmun, metod, vosita va natijalar o‘rtasidagi o‘zaro bog‘liqlikni o‘rganishdan iborat.

Nazariy jihatdan pedagogik texnologiyalar quyidagi ilmiy yondashuvlarga asoslanadi:

- tizimli yondashuv
- kompetensiyaga asoslangan ta’lim
- faoliyatga yo‘naltirilgan yondashuv
- konstruktivizm nazariyasi

Mazkur yondashuvlar talabani passiv bilim oluvchidan faol bilim yaratuvchiga aylantirishga xizmat qiladi.

Pedagogik texnologiyalarning maqsadi va vazifalari

Pedagogik texnologiyalarning asosiy maqsadi — ta’lim sifatini oshirish va kutilgan natijaga erishishni kafolatlashdir.

Asosiy vazifalar:

- ta’lim jarayonini optimallashtirish
- talabalar bilimini chuqurlashtirish
- amaliy ko‘nikmalarni shakllantirish
- mustaqil va tanqidiy fikrlashni rivojlantirish
- kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirish

Xirurgik stomatologiyada bu vazifalar ayniqsa muhim, chunki bu sohada xatoliklar bemor salomatligiga bevosita ta’sir qiladi. Metodologik asoslar va

tamoyillar. Pedagogik texnologiyalarni qo‘llash quyidagi metodologik tamoyillarga asoslanadi:

- Ilmiylik- ta’lim mazmuni zamonaviy ilmiy yutuqlarga asoslanishi lozim.
- Tizimlilik va uzluksizlik. Bilimlar izchil va bosqichma-bosqich beriladi.
- Faollik va interaktivlik. Talaba o‘quv jarayonining markazida turadi.
- Integrativlik. Turli fanlar o‘rtasidagi bog‘liqlik ta’minlanadi.

Amaliy yo‘naltirilganlik. Nazariya amaliy mashg‘ulotlar bilan mustahkamlanadi.

Xirurgik stomatologiya ta’limida integrativ yondashuvning o‘rni. Integrativ yondashuv — bu turli bilim sohalarini birlashtirish orqali kompleks o‘qitishni tashkil etishdir. Xirurgik stomatologiya ta’limida bu yondashuv quyidagicha amalga oshiriladi:

- klinik fanlarni fundamental fanlar bilan integratsiya qilish
- nazariy bilimlarni real klinik vaziyatlarga tatbiq etish
- multidisiplinar yondashuvni qo‘llash

Natijada, talabalar kasbiy faoliyatga yaxshiroq tayyorlanadi.

Zamonaviy pedagogik texnologiyalarning amaliy qo‘llanilishi

Case-study texnologiyasi

Talabalar real klinik holatlarni tahlil qilib, mustaqil qaror qabul qilishni o‘rganadi.

Simulyatsion ta’lim

Phantom, VR va simulyatorlar yordamida amaliy ko‘nikmalar shakllantiriladi.

Problem-based learning (PBL)

Talabalar muammoli vaziyatlarni hal qilish orqali bilim oladi.

AKT (axborot-kommunikatsiya texnologiyalari)

Multimedia va virtual platformalar o'quv jarayonini samarali qiladi.

Klinik fikrlashni shakllantirish mexanizmlari. Klinik fikrlash — bu tashxis qo'yish, davolash strategiyasini tanlash va natijani baholash jarayonidir.

Pedagogik texnologiyalar orqali:

- tahliliy fikrlash rivojlanadi
- diagnostik ko'nikmalar shakllanadi
- qaror qabul qilish tezlashadi

Natijalar va muhokama. Pedagogik texnologiyalarni qo'llash natijasida quyidagi ijobiy o'zgarishlar kuzatiladi:

- o'quv samaradorligi oshadi
- talabalar faolligi ortadi
- amaliy ko'nikmalar mustahkamlanadi
- klinik fikrlash rivojlanadi

Bu esa tibbiy ta'lim sifatini yangi bosqichga olib chiqadi.

Zamonaviy tibbiy ta'limda muammolar tahlili

Bugungi kunda xirurgik stomatologiya ta'limida bir qator muammolar mavjud:

Asosiy muammolar:

- nazariy bilimlarning amaliyotdan uzilib qolishi
- talabalar passiv o'quvchi bo'lib qolayotgani
- klinik qaror qabul qilishda qiyinchiliklar
- real bemor bilan ishlash imkoniyatining cheklanganligi

Bu muammolar an'anaviy o'qitish usullarining yetarli emasligini ko'rsatadi.

Pedagogik texnologiyalarning innovatsion turlari

1. Blended learning (aralash ta'lim)

- offline + online darslar kombinatsiyasi

- video-lektsiyalar + amaliy mashg'ulotlar

Afzalligi: talaba o'z tezligida o'rganadi

2. *Flipped classroom (teskari sinf)*

- talaba mavzuni oldindan o'rganadi
- darsda esa faqat muhokama va amaliyot bo'ladi

Afzalligi: vaqt samarali ishlatiladi

3. *Simulation-based education*

- virtual operatsiyalar
- klinik vaziyatlarni modellashtirish

Xavfsiz muhitda xatolardan o'rganish imkonini beradi

4. *Competency-based education*

- bilim emas, ko'nikma va natija asosiy mezon
- har bir talaba individual baholanadi

Xirurgik stomatologiyada klinik qaror qabul qilish modeli

Klinik fikrlash quyidagi bosqichlardan iborat:

1. Ma'lumot to'plash (anamnez, simptomlar)
2. Tahlil qilish
3. Differensial tashxis
4. Davolash strategiyasini tanlash
5. Natijani baholash

Pedagogik texnologiyalar aynan shu bosqichlarni o'rgatishga xizmat qiladi.

OSCE tizimi (zamonaviy baholash usuli)

OSCE (Objective Structured Clinical Examination) — tibbiy ta'limda keng qo'llaniladigan baholash tizimi.

Afzalliklari:

- obyektiv baholash
- amaliy ko'nikmalarni tekshirish
- real vaziyatga yaqinlik

Xirurgik stomatologiyada:

- bemor bilan muloqot
- operatsion texnikalar
- klinik qarorlar baholanadi

Raqamli texnologiyalar roli. Zamonaviy ta'limda quyidagilar muhim:

- VR (Virtual Reality) → virtual operatsiyalar
- AR (Augmented Reality) → anatomiyani chuqur o'rganish
- AI (Sun'iy intellekt) → tashxis qo'yishda yordam

Pedagogik texnologiyalar samaradorligini baholash. Samaradorlik quyidagi mezonlar orqali aniqlanadi:

- akademik natijalar
- amaliy ko'nikmalar darajasi
- klinik qaror qabul qilish tezligi
- talabaning mustaqilligi

Pedagogik texnologiyalarni joriy etish nafaqat ta'lim sifatini oshiradi, balki talabaning shaxsiy rivojlanishiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Biroq, quyidagi muammolar mavjud: texnik bazaning yetishmasligi, o'qituvchilarning yetarli tayyor emasligi, yangi metodlarga moslashish qiyinchiligi. Shuning uchun, o'qituvchilarni qayta tayyorlash, texnologik infratuzilmani rivojlantirish zarur

Amaliy tavsiyalar (Recommendations)

1. Simulyatsion markazlar tashkil etish
2. Interaktiv metodlarni keng joriy etish
3. AKT vositalaridan faol foydalanish
4. Talabalar mustaqil ishlarini kuchaytirish
5. OSCE tizimini joriy etish

Xulosa

Pedagogik texnologiyalarni tizimli va integrativ asosda qo‘llash orqali xirurgik stomatologiya ta’limini yangi bosqichga olib chiqish mumkin. Ular:

- klinik fikrlashni rivojlantiradi
- amaliy tayyorgarlikni oshiradi
- professional kompetensiyalarni shakllantiradi

Pedagogik texnologiyalarning predmeti, maqsadi va metodologik asoslarini chuqur o‘rganish hamda ularni xirurgik stomatologiya ta’limiga joriy etish yuqori samaradorlikni ta’minlaydi. Integrativ yondashuv esa talabalarni kompleks fikrlashga o‘rgatib, ularni zamonaviy tibbiyot talablariga javob beradigan mutaxassis sifatida shakllantiradi. Natijada, zamonaviy tibbiyot talablariga javob beradigan, mustaqil va malakali mutaxassislar tayyorlanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Pedagogik texnologiyalar va ta’lim nazariyasi:
John Biggs (2011). *Teaching for Quality Learning at University*. McGraw-Hill Education.
2. (Konstruktiv ta’lim va samarali o‘qitish haqida asosiy manba)
David Kolb (1984). *Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development*. Prentice Hall.
3. (Amaliy o‘rganish nazariyasi)
Lev Vygotsky (1978). *Mind in Society*. Harvard University Press.
4. Tibbiy ta’lim va klinik fikrlash:
Ronald M. Harden (1988). “What is an OSCE?” *Medical Teacher*, 10(1), 19–22.
5. (OSCE tizimi haqida klassik maqola)
Geoff Norman (2005). “Research in clinical reasoning”. *Medical Education*, 39(4), 418–427.
6. (Klinik fikrlashni tushuntiruvchi asosiy ilmiy ish)

Patricia A. Benner (2001). From Novice to Expert. Prentice Hall.

7. Simulyatsiya va innovatsion texnologiyalar:

David M. Gaba (2004). “The future vision of simulation in health care”.

Quality and Safety in Health Care, 13(suppl 1).

8. (Simulyatsion ta’lim asoslari)

World Health Organization (2013). Transforming and Scaling Up Health Professionals’ Education.

9. Zamonaviy pedagogik yondashuvlar:

Jonathan Bergmann & Aaron Sams (2012). Flip Your Classroom. ISTE.

10. (Flipped classroom asoschilari)

Association for Medical Education in Europe (2012). AMEE Guide No. 81: Simulation-based education.